

Er is veel geschiedenis in de wereld. En er komt elke seconde nieuwe geschiedenis bij. Het is allemaal niet bij te houden. Het had niet veel gescheeld of de hele geschiedenis van de Nederlandse schoolwandkaarten was in de vergetelheid geraakt. Gelukkig was daar, net op tijd, dr. ir. Lowie Brink, van huis uit scheikundig technoloog. Hij liep op een markt ooit eens tegen zo'n mooie oude schoolwandkaart aan – en was verkocht. Hij begon te verzamelen, te catalogiseren, te publiceren en vervolgens ook te handelen in schoolwandkaarten, via zijn antiquariaat Wereld aan de wand.

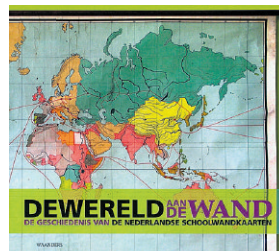
Al zijn kennis heeft hij nu bijeengebracht in *De wereld aan de wand*, een standaardwerk. Er spreekt veel liefde uit, en hang naar systematiek. Uitgebreide verantwoording, notenapparaat, tabellen, bijlagen, register. We vinden hier een breed inleidend hoofdstuk waarin we langs verschillende theoretische kwesties worden geleid, zoals het verschil tussen wandplaten en wandkaarten, en tussen handkaarten en atlaskaarten. We komen langs termen als de blinde kaart, de hoogtekturen van Von Sydow (laagland groen, hoogland bruin), het kaartveld en het kader, schrapjes en schaduwering en het on-

HET ONBESPROKEN BOEK

Oprolbare realiteiten

In een tweewekelijkse serie over boeken die bijna onopgemerkt bleven een intrigerende, bijna complete geschiedenis van de schoolwandkaart.

derscheid tussen 'rupsen' en 'denetakken'. We gaan in vogelvlucht door de geschiedenis. We maken de geboorte van de Nederlandse schoolwandkaart mee: in 1820 geeft de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen een 'Algemeene wereld kaart' uit, met daarop de twee halfronden, in een onwaarschijnlijk klein formaat, 48 bij 58 cm. Hij zal spoedig uitgroeien tot de grote wandkaart op linnen, aan twee stokken, oprolbaar en uithangbaar, voor iedereen in de klas goed te zien. Maar er moet niet te veel op staan. Daarover woedt een tijdlang een echte richtingstrijd.

Er is moed voor nodig om, zoals de grote J. J. ten Have in 1912, te zeggen: 'De volledigheid heb ik aan de duidelijkheid opgeofferd.' De ware schoolwandkaartauteur (men spreekt van auteurs, niet van makers) is een meester in de kunst van het weglaten.

Alles aan de schoolwandkaart is interessant. Van de grote lijnen (opkomst, bloei, en vanaf de jaren zestig het geleidelijke verdwijnen) tot de kleinste details. Behalve een groot overzicht bevat *De wereld aan de wand* ook nog twaalf deelstudies. Over bijvoorbeeld katholieke kaarten. De Indische cartografie. De onmin tussen

Roelf Bos (van de 'Methode R. Bos') en Pieter Roelf Bos (van de Bos-Atlas). En over de spectaculaire kaart van Ten Brink uit de jaren dertig: als een schilderij van De Stijl.

Er zit een mooi portret bij van een grote naam uit de Nederlandse schoolwandkaartengeschiedenis: K. Zeeman, een man die het liefst het landschap inspecteerde voordat hij het ging tekenen. Van hem zijn ook kaartwijsheden als 'rood is een gevaarlijke kleur' en 'een kaart moet rust uitstralen.' Wie kent Zeeman nog? Volgens Brink is zijn naam 'weggezakt in de mist der geschiedenis.' En hij citeert, weemoedig, Luccretius: 'Het oude ruimt het veld, door 't nieuwe weggedreven.' Gelukkig heeft Brink het allemaal nog net op tijd weten vast te leggen. Alles staat erin. Alles? Als ik eerlijk ben, miste ik de aanwijsstok. Geen woord over de biljartkeru waarmee alles op de wandkaart werd aangewezen. Daar zou ik graag nog eens een even uitputtende monografie over lezen.

GUUS MIDDAG

Lowie Brink en Lucy Holl: *De wereld aan de wand. De geschiedenis van de Nederlandse schoolwandkaarten*. Waanders, 192 blz. € 29,50